

Teisipäev, 25. oktoober 2016

P8_TA(2016)0409

ELi demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste mehhanism

Euroopa Parlamendi 25. oktoobri 2016. aasta resolutsioon soovitud komisjonile ELi demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste mehhanismi loomise kohta (2015/2254(INL))

(2018/C 215/25)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 225,
- võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu preambulit, eriti selle teist, neljandat, viiendat ja seitsmendat põhjendust,
- võttes muu hulgas arvesse Euroopa Liidu lepingu artiklit 2, artikli 3 lõiget 1, artikli 3 lõike 3 teist lõiku ning artikleid 6, 7 ja 11,
- võttes arvesse ELi toimimise lepingu artikleid, mis käsitlevad liidus demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste austamist, edendamist ja kaitset, sealhulgas ELi toimimise lepingu artikleid 70, 258, 259, 260, 263 ja 265,
- võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõiget 3 ja artiklit 5, ELi toimimise lepingu artiklit 295 ning Euroopa Liidu lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokoll nr 1 riikide parlamentide rolli kohta Euroopa Liidus ja protokoll nr 2 subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta,
- võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat (edaspidi „harta“),
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu Euroopa sotsiaalharta, eelkõige selle artiklit E,
- võttes arvesse Kopenhaageni kriteeriumeid ning liidu eeskirjade kogumit, mille kandidaatriik peab täitma, kui soovib liiduga ühineda (*acquis*), eriti selle peatükke 23 ja 24,
- võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikat ning Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee, ministrite komitee, inimõiguste voliniku ja Veneetsia komisjoni konventsioone, soovitusi, resolutsioone ja aruandeid,
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu 25. oktoobri 2000. aasta soovitus nr R(2000)21 ning 1990. aastal ÜROs vastu võetud advokaatide rolli käsitlevaid üldpõhimõtteid, mis kutsuvad liikmesriike üles tagama vaba ja sõltumatu õiguselukutse,
- võttes arvesse 23. mai 2007. aasta Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu vahelise vastastikuse mõistmise memorandumit,
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni,
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu Euroopa regionaal- või vähemuskeelte hartat,
- võttes arvesse õigusriigi põhimõtete kontrollnimekirja, mille Veneetsia komisjon võttis vastu oma 106. täiskogu istungjärgul 18. märtsil 2016,
- võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni,
- võttes arvesse ÜRO inimõiguste ja põhivabaduste kaitse lepinguid ja ÜRO lepingu alusel loodud organite kohtupraktikat,
- võttes arvesse ÜRO konventsiooni naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta,
- võttes arvesse ÜRO 2008. aasta aprilli lähenemisviisi õigusriigi põhimõtte alase abi kohta,

Teisipäev, 25. oktoober 2016

- võttes arvesse ÜRO säästva arengu arengueesmärke, eriti 16. eesmärki,
- võttes arvesse COSACi 18. mai 2016. aasta 25. poolaastaruannet, milles käsitletakse arengusuundi Euroopa Liidus ning parlamentaarse järelevalve jaoks vajalikke menetlusi ja tavasid,
- võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) väljaandeid, sealhulgas FRA 31. detsembri 2013. aasta dokumendis „Põhiõigused Euroopa Liidu tulevastes justiits- ja siseasjades“ välja pakutud Euroopa põhiõiguste infosüsteemi (EFRIS),
- võttes arvesse FRA 8. aprilli 2016. aasta arvamust objektiivsete põhiõiguste näitajate integreeritud rakenduse väljatöötamise kohta, et oleks võimalik mõõta vastavust ühiste väärtustele, mis on toodud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2, põhinedes olemasolevatele informatsiooniallikatel,
- võttes arvesse Saksamaa, Taani, Soome ja Madalmaade välisministrite 6. märtsi 2013. aasta kirja komisjoni presidendile,
- võttes arvesse eesistujariigi Itaalia 15. novembri 2014. aasta teadet „Õigusriigi põhimõtte austamise tagamine Euroopa Liidus“,
- võttes arvesse nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide 16. detsembri 2014. aasta järeltõlge õigusriigi põhimõtte austamise tagamise kohta,
- võttes arvesse nõukogu esimest ja teist õigusriiki käsitlevat dialoogi Luksemburgi ja Hollandi ELi eesistumisajal 17. novembril 2015. aastal ja 24. mail 2016. aastal,
- võttes arvesse nõukogu 19. detsembri 2014. aasta suuniseid põhiõiguste austamise kontrollimiseks nõukogu ettevalmistavates organites võetavate metodoloogiliste sammude kohta,
- võttes arvesse komisjoni 19. oktoobri 2010. aasta teatist Euroopa Liidu strateegia kohta põhiõiguste harta tõhusaks rakendamiseks;
- võttes arvesse komisjoni 6. mai 2011. aasta talituste töödokumenti „Tegevusjuhiseid põhiõiguste arvessevõtmiseks komisjoni mõjuhinnangute koostamisel“,
- võttes arvesse komisjoni praegust järelevalvemehhanismi ja perioodilise hindamise vahendeid, nagu koostöö- ja jälgimiskord, ELi õigusemõistmise tulemustabel, korruptsioonivastased aruanded ja meedia jälgimisvahend Media Monitor,
- võttes arvesse komisjoni iga-aastast põhiõiguste kollokviumi,
- võttes arvesse komisjoni 11. märtsi 2014. aasta teatist „ELi uus õigusriigi tugevdamise raamistik“ (COM(2014)0158),
- võttes arvesse paremat õigusloomet käsitlevat 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelist kokkulepet,
- võttes arvesse Euroopa Nõukogu 1. oktoobri 2009. aasta heade tavade koodeksit kodanike osalemiseks otsustusprotsessis,
- võttes arvesse ELi 2016. aasta õigusemõistmise tulemustabelit ja komisjoni 15. juuli 2016. aasta aruannet ELi õiguse kohaldamise järelevalve kohta 2015. aastal,

Teisipäev, 25. oktoober 2016

- võttes arvesse Euroopa Parlamendi Euroopa lisaväärtuse üksuse 2016. aasta aprilli hinnangut ELi demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste mehhanismile,
 - võttes arvesse kodukorra artikleid 46 ja 52,
 - võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni raportit ning põhiseaduskomisjoni arvamust (A8-0283/2016),
- A. arvestades, et liit on rajatud sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste austamine, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine, mis kuuluvad Euroopa Liidu lepingu esimestes artiklites sätestatud põhiväärtuste ja eesmärkide ning liidu liikmeks saamise kriteeriumite hulka;
- B. arvestades, et liidu institutsioonid ja organid ning liikmesriigid peaksid andma eeskuju oma kohustusi ausalt täites ning liikuma konsensuse ja õigusriigi põhimõtte kui üldtunnustatud väärtuse ühtse mõistmise suunas kõigis 28 liikmesriigis ja liidu institutsioonides, nii et kõik asjaosalised kohaldaksid seda õiglaselt ja erapooletult, kusjuures nimetatud põhimõtete täielik järgimine ja edendamine on kogu Euroopa projekti legitiimsuse oluline eeldus ja peamine tingimus kodanike usalduse tekkimiseks liidu suhtes;
- C. arvestades, et Euroopa Liidu Kohtu (Euroopa Kohtu) 18. detsembri 2014. aasta arvamuse 2/13⁽¹⁾ ja Euroopa Kohtu asjakohase kohtupraktika kohaselt on Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga tunnustatud põhiõigused liidu õigussüsteemi keskmes ning nende õiguste austamine on liidu õigusaktide seaduslikkuse tingimus, seega ei ole liidus lubatud meetmed, mis neile õigustele ei vasta;
- D. arvestades, et kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikliga 2, artikli 3 lõikega 1 ja artikliga 7 on liidul võimalus tegutseda, kui on vaja kaitsta oma põhiseaduslikku tuuma ja ühiseid väärtusi, millele see on rajatud;
- E. arvestades, et õigusriik on Euroopa liberaalse demokraatia nurgakivi ja liidu üks aluspõhimõtteid, mis tuleneb kõigi liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest;
- F. arvestades, et liikmesriigid, liidu institutsioonide organid ja asutused ning kandidaatriigid on kohustatud neid põhimõtteid ja väärtusi austama, kaitsma ja edendama ning neil on lojaalse koostöö kohustus;
- G. arvestades, et vastavalt Euroopa Liidu lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokollile (nr 24) Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikele varjupaiga andmise kohta, nõukogu raamotsuse 2002/584/JSK⁽²⁾ põhjendusele 10 ning Euroopa Inimõiguste Kohtu (näiteks M.S.S. vs. Belgia ja Kreeka, 21. jaanuari 2011. aasta kohtuotsus) ja Euroopa Kohtu praktikale (näiteks N.S. ja M.E., 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus⁽³⁾), ning Aranyosi ja Căldăraru, 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus⁽⁴⁾) on liikmesriikidel, sh liikmesriikide kohtutel, kohustus hoiduda liidu õiguse rakendamisest teiste liikmesriikide suhtes, juhul kui esineb teise liikmesriigi kui õigusriigi ja selle põhiõiguste tõsise rikkumise selge oht või neid õigusi rikutakse raskelt ja pidevalt;
- H. arvestades, et õigusriigi põhimõtte austamine liidus on põhiõiguste kaitse ning kõigi aluslepingutest ja rahvusvahelisest õigusest tulenevate õiguste ja kohustuste kaitsmise eeldus ning eeltingimus vastastikuseks tunnustamiseks ja usalduseks, mis on põhitegurid sellistes poliitikavaldkondades nagu siseturg, majanduskasv ja tööhõive, võitlus diskrimineerimise vastu, sotsiaalne kaasatus, politseikoostöö ja õiguslane koostöö, Schengeni ala ning varjupaiga- ja rändepoliitika, ning sellest tulenevalt on kaugenemine õigusriigi põhimõttest, demokraatlikust valitsemistavast ja põhiõigustest tõsiseks ohuks liidu, rahaliidu, vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala stabiilsusele ning liidu heaolule;

⁽¹⁾ ECLI:EU:C:2014:2454.

⁽²⁾ Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT L 190, 18.7.2002, lk 1).

⁽³⁾ ECLI:EU:C:2011:865.

⁽⁴⁾ ECLI:EU:C:2016:198.

Teisipäev, 25. oktoober 2016

- I. arvestades, et liikmesriikide ja nende õigussüsteemide vahelise vastastikuse usalduse tagamisel on väga tähtis viis, kuidas õigusriigi põhimõtteid on liikmesriigi tasandil rakendatud, ning seepärast on väga oluline luua ilma sisepiirideta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala;
- J. arvestades, et liit põhineb ühistel põhiväärtustel ja põhimõtetel, ning arvestades, et demokraatia püsijäämist ja põhiõiguste kaitset võimaldavate põhiväärtuste ja põhimõtete kindlaksmääramine on elav ja pidev protsess, ehkki nimetatud väärtused ja põhimõtted võivad aja jooksul edasi areneda, peavad need olema kaitstud ja jääma poliitiliste otsuste aluseks, sõltumata eri poliitilistest enamustest ja ajutistest muutustest, mistõttu on nende tõlgendamise vastutusega sõltumatu ja erapooletul kohtusüsteemil äärmiselt oluline roll;
- K. arvestades, et liidu kodanikud ja elanikud ei ole alati piisavalt teadlikud kõikidest õigustest, mis neil eurooplastena on, ning arvestades, et nad peaksid olema võimelised liidu põhiväärtusi ja põhimõtteid koos kujundama ja eelkõige need omaks võtma;
- L. arvestades, et Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõike 2 kohaselt austab liit liimesriikide võrdsust aluslepingute ees, ja arvestades, et kultuurilise mitmekesisuse ja siseriiklike traditsioonide austamine liikmesriikides ja nende vahel ei tohiks takistada demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste ühetaolist ja kõrgetasemelist kaitset kogu liidus; arvestades, et võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõtte on üldine põhimõte ja see on kõigi liidu poliitikavaldkondade ja meetmete ühine joon;
- M. arvestades, et õigusriigi põhimõtte tagamisel ja tõhusatel, sõltumatutel kohtusüsteemidel on keskne roll institutsioonide vastu üldsuse usalduse taastamiseks soodsa poliitilise keskkonna ja seega ka investeerimissõbraliku keskkonna loomisel ning regulatiivse prognoositavuse tagamisel ja jätkusuutliku majanduskasvu saavutamisel;
- N. arvestades, et liikmesriikide kohtusüsteemide tõhususe parandamine on oluline õigusriigi aspekt ja see on oluline võrdse kohtlemise tagamise, valitsuse kuritarvituste eest karistamise ja omavoli ärahoidmise seisukohast ning komisjoni hinnangul on sellel oluline osa struktuurireformides Euroopa poolaasta raames, mis on iga-aastane tsükkel majanduspoliitika koordineerimiseks liidu tasandil; arvestades, et sõltumatu õiguselukutse on vaba ja demokraatliku ühiskonna üks nurgakive;
- O. arvestades, et ÜRO peasekretäri suunises „ÜRO lähenemisviis õigusriigi alasele abile“ soovitatakse, et õigusriik peaks hõlmama üldsust ja kodanikuühiskonda, mis aitab tugevdada õigusriiki ning nõuda vastutuse võtmist riigiametnikelt ja institutsioonidelt;
- P. arvestades, et Euroopa Parlamendi uuringuteenistuse uuringus, mis käsitleb Euroopa mõõtme puudumisest tulenevaid kulusid organiseeritud kuritegevuse ja korruptsiooni valdkonnas, märgitakse, et liidu olemasolevate järelevahtemehhanismide, näiteks koostöö- ja jälgimiskorra, õigusemõistmise tulemustabeli ja korruptsioonivastaste aruannete integreerimine laiemasse õigusriigi järelevalveraamistikku tooks aastas kaasa 70 miljardi euro suuruse kulude kokkuhoiu;
- Q. arvestades, et liidu demokraatlikul ja õiguslikul valitsemistaval ei ole sama tugevat õiguslikku alust kui majanduslikul valitsemistaval, mida näitab asjaolu, et liit ei ole oma põhiväärtuste austamise tagamisel sama järjekindel ega range kui majanduslike ja maksueeskirjade õigel rakendamisel;
- R. arvestades, et kui kandidaatriik ei täida nõutud norme ega vasta nõutud väärtustele ja demokraatia põhimõtetele, lükkub liiduga ühinemine edasi ajani, mil ta täielikult vastab nendele nõuetele, kuid samas ei ole sellel praktiliselt olulisi tagajärgi juhul, kui liikmesriik või liidu institutsioon ei täida neidsamu norme;

Teisipäev, 25. oktoober 2016

- S. arvestades, et Kopenhaageni kriteeriumide alusel kandidaatriikidele pandud kohustused kehtivad liikmesriikidele Euroopa Liidu lepingu artikli 2 ja Euroopa Liidu lepingu artiklis 4 sätestatud lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt ka pärast liiduga ühinemist, ning arvestades, et seepärast tuleks mitte ainult uuemaid, vaid ka vanemaid liikmesriike korrapäraselt hinnata, et kontrollida, kas nende õigusaktid ja tavad on endiselt kooskõlas nimetatud kriteeriumide ja ühiste väärtustega, mille liit rajaneb;
- T. arvestades, et umbes 8 % liidu kodanikest kuuluvad rahvusvähemusse ja umbes 10 % räägivad piirkondlikke või vähemuskeeli; arvestades, et puudub liidu õigusraamistik nende rahvusvähemuste õiguste tagamiseks; arvestades, et äärmiselt oluline on tõhusa mehhanismi loomine nende õiguste järelevalveks liidus; arvestades, et rahvusvähemuste kaitsmise ja diskrimineerimisvastase poliitika vahel on erinevus; arvestades, et võrdne kohtlemine on kõigi kodanike põhiõigus, mitte privileeg;
- U. arvestades, et liidu usaldusväarsuse jaoks on otsustavaks teguriks sise- ja välisdemokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste poliitika ühtsus ja järjepidevus;
- V. arvestades, et on vähe vahendeid, millega saab kontrollida liidu institutsioonide õigusloome- ja rakenduspoliitika alaste otsuste kooskõla liidu aluspõhimõtete ja väärtustega;
- W. arvestades, et Euroopa Kohus tegi hiljuti mitu otsust, millega muudeti kehtetuks teatavad liidu õigusaktid, komisjoni otsused ja seadusandlikud tavad, kuna need rikkusid põhiõiguste hartat või olid vastuolus aluslepingu põhimõtetega läbipaistvuse ja dokumentidele juurdepääsu küsimustes, kuid mitmel juhul ei ole liidu institutsioonid täielikult täitnud kohtuotsuste sätteid ja mõtet;
- X. arvestades, et liidu ühinemine Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga on aluslepingus sätestatud kohustus vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõikele 2;
- Y. arvestades, et pluralistliku demokraatia edendamine ja kaitse, inimõiguste ja põhivabaduste austamine, õigusriigi põhimõtte, poliitiline ja õiguslane koostöö, sotsiaalne ühtekuuluvus ning kultuurivahetus on Euroopa Nõukogu ja liidu vahelise koostöö keskmes;
- Z. arvestades, et nõukogu ja komisjon on tunnistanud vajadust tõhusamate ja siduvate mehhanismide järele, et tagada aluslepingu põhimõtete ja väärtuste täielik kohaldamine, ning selle praktikas rakendamiseks on nõukogu loonud õigusriigialase dialoogi ja komisjon ELi õigusriigi tugevdamise raamistiku;
- AA. arvestades, et liidu käsutuses on väga palju vahendeid ja protsesse aluslepingu põhimõtete täieliku ja nõuetekohase kohaldamise tagamiseks, kuid liidu institutsioonid ei ole sellele kiirelt ja tõhusalt reageerinud; arvestades, et olemasolevaid vahendeid tuleks jõustada, hinnata ja täiendada õigusriigi mehhanismi raamistikus, et need oleksid asjakohased ja tõhusad ning neid ei tohiks pidada poliitiliselt ajendatuteks, meelevaldseteks ega teatavatele riikidele suunatud;
- AB. arvestades, et hartat tsiteerivate Euroopa Kohtu kohtuasjade arv on tõusnud 43-lt 2011. aastal 201-ni 2014. aastal;
- AC. arvestades, et institutsioonide ja liikmesriikide vaheline ühtsus demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste järgimisel toob ilmselget kasu, kuna seeläbi väheneb kulukate kohtuasjade hulk, ELi kodanike jaoks suureneb õigusselgus ning liikmesriikide jaoks suureneb rakendamisega seotud kindlus;
- AD. arvestades, et mõned liikmesriikide valitsused eitavad seda, et liidu põhimõtete ja väärtuste austamine on aluslepingus sätestatud kohustus või et liidul on pädevus vastavuse tagamiseks;

Teisipäev, 25. oktoober 2016

- AE. arvestades, et olukorras, kus liikmesriik ei taga enam demokraatia ja õigusriigi põhimõtteid ega põhiõigusi, või juhul, kui rikutakse õigusriigi põhimõtet, on liidu ja tema liikmesriikide kohustus kaitsta aluslepingute terviklikkust ja kohaldamist ning kaitsta kõigi tema jurisdiktsioonis olevate isikute õigusi;
- AF. arvestades, et kodanikuühiskonnal on oluline roll demokraatia loomisel ja tugevdamisel, järelevalvel ja riigivõimu piiramisel ning hea valitsemistava, läbipaistvuse, tõhususe, avatuse, reageerimisvõime ja vastutuse edendamisel;
- AG. arvestades, et subsidiaarsuse põhimõtet ei tohi kasutada selleks, et takistada liidu sekkumist eesmärgiga tagada liikmesriikide vastamine aluslepingu põhimõtetele ja väärtustele;
- AH. arvestades, et liidu tegevus selle nimel, et liikmesriigid ja institutsioonid järgiksid väärtusi, millel see põhineb ja kust tulenevad eurooplaste õigused, on põhiline tingimus nende ühinemiseks Euroopaga;
- AI. arvestades, et jätkuv Euroopa integratsiooniprotsess ja hiljutised suundumused teatavates liikmesriikides on näidanud, et ei ole suudetud ära hoida õigusriigi põhimõtete ja alusväärtuste järgimata jätmist ning et on vaja läbi vaadata ja integreerida olemasolevad mehhanismid ja välja töötada tõhus mehhanism, millega täita veel olemasolevad lüngad ja tagada aluslepingu põhimõtete ja väärtuste kaitse ja edendamine kogu liidus;
- AJ. arvestades, et tuleks luua uus demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõiguste austamist käsitlev ELi pakt ning kuivõrd kõnealune pakt peaks olema tõendus põhine, objektiivne ja väliste ning eelkõige poliitiliste mõjutusteta, mittediskrimineeriv ja võrdsetel alustel hinnanguid andev, subsidiaarsuse, vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet järgiv, tegelema nii liikmesriikide kui ka liidu institutsioonidega ning põhinema astmelisel lähenemisviisil, mis sisaldab nii ennetavat kui ka parandavat osa;
- AK. arvestades, et demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõiguste austamist käsitlev ELi pakti eesmärk peaks olema luua ühine ja sidus raamistik, milles võetakse arvesse ja ühendatakse olemasolevaid instrumente ja mehhanisme ning kõrvaldatakse kõik senised vajakajäämised;
- AL. arvestades, et demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõigusi käsitleva ELi pakti kehtestamine ei tohiks piirata Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõigete 1 ja 2 otsest rakendamist;
1. soovib kuni aluslepingu võimaliku muutmiseni luua ELi demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste põhjaliku mehhanismi, mis hõlmaks kõiki asjaomaseid sidusrühmi, ning palub seepärast komisjonil esitada Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 295 alusel 2017. aasta septembriks ettepaneku sõlmida demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõigusi käsitlev liidu pakt (edaspidi „ELi pakt“) institutsioonidevahelise kokkuleppe vormis, millega kehtestatakse liidu institutsioonide ja liikmesriikide koostööd hõlbustav kord Euroopa Liidu lepingu artikli 7 raames, ühendades, ühtlustades ja täiendades olemasolevaid mehhanisme, järgides lisas toodud üksikasjalikke soovitusi ja jättes kõigile liidu institutsioonidele ja asutustele, kes seda soovivad, võimaluse ühineda nimetatud ELi paktiga;
 2. kutsub komisjoni alustama sisulist dialoogi kodanikuühiskonnaga ja tagama, et selle panust ja rolli võetaks institutsioonidevahelise kokkuleppe ettepanekus arvesse;
 3. soovib eelkõige, et ELi pakt sisaldaks ennetavat ja parandavat osa ning see oleks suunatud kõikidele liikmesriikidele ja ka liidu kolmele peamisele institutsioonile, järgides ühtlasi subsidiaarsuse, vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet;
 4. on seisukohal, et kuigi nimetatud ELi pakti peamine eesmärk on hoida ära ja parandada liidu väärtuste rikkumist, peaks pakt hõlmama ka võimalikke sanktsioone, mis toimiksid tulemusliku heidutusena;

Teisipäev, 25. oktoober 2016

5. on veendunud, et Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti arvamusel ja järeldused ning Euroopa Kohtu praktika loovad hea aluse Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 ja põhiõiguste hartas sätestatud õiguste ulatuse tõlgendamiseks;
6. tuletab meelde, et komisjonil kui aluslepingute täitmise järelevalvajal on kohustus jälgida ja hinnata liidu õiguse nõuetekohast rakendamist ning aluslepingutes sätestatud põhimõtete ja eesmärkide järgimist liikmesriikide ja kõigi liidu institutsioonide ja organite poolt; soovib seetõttu võtta arvesse seda komisjoni ülesannet, kui hinnatakse vastavust demokraatialle, õigusriigi põhimõttele ja põhiõiguste austamisele demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste poliitikatsükli raames;
7. palub komisjonil alates 2018. aastast koondada oma asjaomased iga-aastased teemaaruanded ja olemasolevate järelevalvemehhanismide ning perioodilise hindamise vahendite tulemused ning esitada need samal päeval, andes panuse demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste poliitikatsükliks;
8. peab oluliseks edendada liidu ja selle liikmesriikide vahel pidevat dialoogi ja tegevust tugevama konsensuse saavutamiseks, et edendada ja kaitsta demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõigusi, mis aitaks täiesti läbipaistval ja objektiivsel viisil kaitsta aluslepingutes ja hartas sätestatud ühiseid väärtusi; on veendunud, et aluslepingutes ja hartas sätestatud põhiõiguste ja väärtuste osas ei saa olla mingit kompromissi;
9. rõhutab, et Euroopa Parlamendil ja liikmesriikide parlamentidel peaks olema tähtis osa Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 sätestatud ühiste väärtustega seoses saavutatu hindamisel ja nende väärtuste järgimise järelevalvel; märgib Euroopa Parlamendi kesket tähtsust selles, et jätkata liidu ühise konsensuse raames vajalikku katkematu arutelu demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste üle, arvestades seejuures meie ühiskonnas toimuvaid muutusi; on seisukohal, et nimetatud väärtuste ja põhimõtete rakendamise aluseks peab olema ka tulemuslik kontroll selle üle, kuidas hartaga tagatud põhiõigusi järgitakse;
10. soovib, et mis tahes parlamentidevahelisse arutellu demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste teemal oleks kaasatud kodanikuühiskond, ja on seisukohal, et kodanike osalemist ja kodanikuühiskonna tugevust tuleks võtta arvesse demokraatia näitajana;
11. kutsub komisjoni esitama 2017. aasta juuniks uue kokkuleppe eelnõu liidu ühinemiseks inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga, et tagada Euroopa Liidu lepingu artiklis 6 sätestatud kohustuste täitmine, käsitledes Euroopa Kohtu arvamusel 2/13 tehtud järeldusi; kutsub ühtlasi Euroopa Nõukogu avama kolmandatele pooltele allkirjastamiseks Euroopa sotsiaalharta, et komisjon saaks alustada läbirääkimisi liidu ühinemise üle;
12. palub Euroopa Ombudsmanil ühiskondlikku arvamust arvesse võttes rõhutada ja konsolideerida eraldi peatükis oma aastaaruande osana juhtumeid, erisoovitusi ja otsuseid, mis on seotud kodanike põhiõiguste ning demokraatia ja õigusriigi põhimõtetelega; kutsub komisjoni analüüsima neid konkreetseid soovitusi;
13. palub komisjonil võtta meetmeid, et tagada harta artikli 47 kohaselt tasuta õiguse üldine kättesaadavus üksikisikutele ja organisatsioonidele, kes on alustanud kohtuvaidlust, mis on seotud demokraatia, õigusriigi põhimõtete ja põhiõiguste rikkumisega liikmesriikide valitsuste või liidu institutsioonide poolt, täiendades sellega vajaduse korral siseriiklike süsteemide ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, mis käsitleb tasuta õiguse kahtlustatavatele või süüdistatavatele kriminaalmenetluse raames ning Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses;
14. tervitab Euroopa Kohtu reformi kohtunike arvu järkjärguliseks suurendamiseks kohtus, et tulla toime töökoormusega ja tagada, et menetluste kestust lühendatakse;
15. soovib, et demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste ekspertide rühm, mis on ette nähtud kavandatava institutsioonidevahelise kokkuleppe osana, tegeleks samuti õiguskaitse kättesaadavuse hindamisega liidu tasandil ja hõlmaks selliseid aspekte nagu kohtute ja kohtunike sõltumatus ja erapooletus, sõltumatu õiguselukutse, õigusliku staatuse eeskirjad, kohtuvaidluse kestus ja maksumus, õigusbasisüsteemi piisavus ja tulemuslikkus ja selleks vajalike vahendite olemasolu, kohtuotsuste täitmine, kohtuliku kontrolli ulatus ja kodanikele kättesaadav õiguskaitse ning piiriülese kollektiivse õiguskaitse võimalused; on sellega seoses seisukohal, et keskenduda tuleks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 298 lõikele 1 ning liidu kodanike õigusele avatud, tõhusale ja sõltumatule Euroopa halduskorraldusele;

Teisipäev, 25. oktoober 2016

16. palub komisjonil partnerluses kodanikuühiskonnaga töötada välja ja viia läbi teadlikkuse tõstmise kampaania, et võimaldada liidu kodanikel ja elanikel täiel määral omaks võtta lepingutest ja hartast tulenevad õigused (nt sõnavabadus, kogunemisvabadus ja hääleõigus), teavitades eelkõige kodanike õigustest seoses õiguskaitsevahendite ja õiguslike meetmetega juhtudel, mis on seotud demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste rikkumisega riikide valitsuste või liidu institutsioonide poolt;
17. nõuab, et moodustataks rahastu demokraatiaga seotud toetusi jagavale organisatsioonile, mis toetab kohaliku tasandi tegutsejaid, kes edendavad liidus demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõiguste austamist;
18. juhib tähelepanu asjaolule, et kui liit kehtestab rahvusvahelistes lepingutes nõuded inimõiguste kaitsmiseks ja edendamiseks, peab ta tagama ka selle, et kõik liikmesriigid ja institutsioonid järgiksid õigusriigi põhimõtet ja austaksid põhiõigusi;
19. soovib ühtlasi, et demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõigusi käsitlev ELi pakt hõlmaks regulaarset liikmesriikide ja liidu poolt ratifitseeritud rahvusvaheliste kokkulepete kooskõla jälgimist liidu esmase ja teise õigusega;
20. on ühtlasi seisukohal, et aluslepingu edaspidisel läbivaatamisel tuleks teha järgmised muudatused:
- Euroopa Liidu lepingu artiklist 2 ja hartast peaks saama õiguslik alus seadusandlike meetmete vastuvõtmiseks seadusandliku tavamenetlusega;
 - liikmesriikide kohtutel peaks Euroopa Liidu lepingu artikli 2 ja harta alusel olema võimalik esitada Euroopa Kohtusse hagi liikmesriikide meetmete seaduslikkuse kohta;
 - tuleks läbi vaadata Euroopa Liidu lepingu artikkel 7, et näha liikmesriikidele ette asjakohased ja kohaldatavad karistused, määrates kindlaks õigused (lisaks hääleõigusele nõukogus), mille võib väärtalt käituvat liikmesriigi puhul peatada, näiteks rahalised karistused või liidu rahastamise peatamine;
 - võimaldada kolmandikul Euroopa Parlamendi liikmetest esitada Euroopa Kohtusse kaebuse pärast liidu õigusakti vastuvõtmist ja enne selle rakendamist;
 - füüsilistel ja juriidilistel isikutel, kes on meetmest otseselt ja isiklikult mõjutatud, peaks olema võimalik esitada Euroopa Kohtusse hagi harta väidetavate rikkumiste kohta liidu institutsioonide või liikmesriikide poolt, muutes Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid 258 ja 259;
 - harta artikkel 51 tuleks tühistada ning harta tuleks muuta liidu õiguste deklaratsiooniks;
 - vaadata läbi ühehäälsuse nõue põhiõiguste austamise, kaitse ja edendamise seotud valdkondades, nagu võrdõiguslikkus ja mittediskrimineerimine;
21. kinnitab, et need soovitusel on kooskõlas põhiõigustega ja subsidiaarsuse põhimõttega;
22. on seisukohal, et taotletavate ettepanekute mis tahes finantsmõju liidu eelarvele tuleks katta olemasolevatest eelarveassigneeringutest; rõhutab, et nende ettepanekute vastuvõtmine ja rakendamine tähendaks nii liidule ja selle liikmesriikidele kui ka kodanikele märkimisväärset kulude ja aja kokkuhoidu, soodustaks vastastikust usaldust liikmesriikide ja liidu otsuste ja meetmete suhtes ja nende tunnustamist ning oleks seega kasulik nii majanduslikult kui ka sotsiaalselt;
23. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon ja lisa toodud üksikasjalikud soovitusel komisjonile ja nõukogule ning liikmesriikide parlamentidele ja valitsustele ning Regioonide Komiteele riigi tasandil allpool asuvatele parlamentidele ja volikogudele levitamiseks.

Teisipäev, 25. oktoober 2016

LISA

Üksikasjalikud soovitusel liikmesriikides ja ELi institutsioonides demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste olukorra järelevalve ja järelemeetmete võtmise korda käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe eelnõuks

INSTITUTSIOONIDEVAHELISE KOKKULEPPE EELNÕU

DEMOKRAATIAT, ÕIGUSRIIGI PÕHIMÕTET JA PÕHIÕIGUSI KÄSITLEV EUROOPA LIIDU PAKT

Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjon,

võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu preambulit, eriti selle teist, neljandat, viiendat ja seitsmendat põhjendust,

võttes eriti arvesse Euroopa Liidu lepingu artiklit 2, artikli 3 lõiget 1, artikli 3 lõike 3 teist lõiku ning artikleid 6, 7 ja 11,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikleid, mis käsitlevad liidus demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste austamist, edendamist ja kaitset, sealhulgas ELi toimimise lepingu artikleid 70, 258, 259, 260, 263 ja 265,

võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõiget 3 ja artiklit 5, Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 295 ning Euroopa Liidu lepingule ja ELi toimimise lepingule lisatud protokoll nr 1 riikide parlamentide rolli kohta Euroopa Liidus ja protokoll nr 2 subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta,

võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat (edaspidi „harta“),

võttes arvesse Euroopa Nõukogu Euroopa sotsiaalharta, eelkõige selle mittediskrimineerimist käsitlevat artiklit E,

võttes arvesse Kopenhaageni kriteeriume ja ELi eeskirjade kogumit, mille kandidaatriik peab täitma, kui ta soovib liiduga ühineda (*acquis*), eriti peatükke 23 ja 24,

võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtupraktikat ning Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee, ministrite komitee, inimõiguste voliniku ja Euroopa Nõukogu Veneetsia komisjoni konventsioone, soovitusi, resolutsioone ja aruandeid,

võttes arvesse õigusriigi põhimõtete kontrollnimekirja, mille Veneetsia komisjon võttis vastu oma 106. täiskogu istungjärgul 18. märtsil 2016,

võttes arvesse 23. mai 2007. aasta Euroopa Nõukogu ja Euroopa Liidu vahelist vastastikuse mõistmise memorandumit,

võttes arvesse Euroopa Nõukogu rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni,

võttes arvesse Euroopa Nõukogu Euroopa regionaal- või vähemuskeelte hartat,

võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni,

võttes arvesse ÜRO inimõiguste ja põhivabaduste kaitse lepinguid ja ÜRO lepingu alusel loodud organite kohtupraktikat,

võttes arvesse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) väljaandeid, sealhulgas FRA 31. detsembri 2013. aasta dokumendis „Põhiõigused Euroopa Liidu tulevastes justiits- ja siseasjades“ välja pakutud Euroopa põhiõiguste infosüsteemi (EFRIS),

Teisipäev, 25. oktoober 2016

võttes arvesse ÜRO 2008. aasta aprilli lähenemisviisi õigusriigi põhimõtte alase abi kohta,

võttes arvesse ÜRO säästva arengu arengueesmärke, eriti 16. eesmärki,

võttes arvesse COSACi 18. mai 2016. aasta 25. poolaastaruannet, milles käsitletakse arenguid Euroopa Liidus ning parlamentaarse järelevalve jaoks vajalikke menetlusi ja tavasid,

võttes arvesse Saksamaa, Taani, Soome ja Madalmaade välisministrite 6. märtsi 2013. aasta kirja komisjoni presidendile,

võttes arvesse FRA 8. aprilli 2016. aasta arvamust objektiivsete põhiõiguste näitajate integreeritud rakenduse väljatöötamise kohta, et oleks võimalik mõõta vastavust ühiste väärtustele, mis on toodud Euroopa Liidu lepingu artiklis 2, põhinedes olemasolevatele informatsiooniallikatel,

võttes arvesse eesistujariigi Itaalia 15. novembri 2014. aasta teadet „Õigusriigi põhimõtte austamise tagamine Euroopa Liidus“,

võttes arvesse nõukogu ja nõukogu kokku tulnud liikmesriikide 16. detsembri 2014. aasta järeldusi õigusriigi põhimõtte austamise tagamise kohta,

võttes arvesse nõukogu 19. detsembri 2014. aasta suuniseid põhiõiguste austamise kontrollimiseks nõukogu ettevalmistavates organites võetavate metodoloogiliste sammude kohta,

võttes arvesse nõukogu õigusriiki käsitlevat esimest ja teist dialoogi Luksemburgi ja Hollandi ELi eesistumisajal 17. novembril 2015. aastal ja 24. mail 2016. aastal,

võttes arvesse komisjoni praegust järelevalvemehhanismi ja perioodilise hindamise vahendeid, nagu koostöö- ja jälgimiskord, ELi õigusemõistmise tulemustabel, korruptsioonivastased aruanded ja meedia jälgimisevahend Media Monitor,

võttes arvesse komisjoni 19. oktoobri 2010. aasta teatist Euroopa Liidu strateegia kohta põhiõiguste harta tulemuslikuks rakendamiseks,

võttes arvesse komisjoni talituste 6. mai 2011. aasta töödokumenti „Tegevusjuhiseid põhiõiguste arvessevõtmiseks komisjoni mõjuhinnangute koostamisel“,

võttes arvesse komisjoni 19. märtsi 2014. aasta teatist „ELi uus õigusriigi tugevdamise raamistik“,

võttes arvesse komisjoni iga-aastast põhiõiguste kollokviumi,

võttes arvesse paremat õigusloomet käsitlevat 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelist kokkulepet,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi 27. veebruari 2014. aasta resolutsiooni põhiõiguste olukorra kohta Euroopa Liidus (2012) ⁽¹⁾,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi 8. septembri 2015. aasta resolutsiooni põhiõiguste olukorra kohta Euroopa Liidus (2013–2014) ⁽²⁾,

- (1) Arvestades, et on vaja demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhivabaduste mehhanismi, mis oleks objektiivne, erapooletu, tõenduspõhine ning võrselt ja õiglaselt kõikide liikmesriikide ja liidu institutsioonide suhtes kohaldatav ning millele oleks nii ennetav kui ka parandav mõõde.

⁽¹⁾ Vastuvõetud tekstid, P7_TA(2014)0173.

⁽²⁾ Vastuvõetud tekstid, P8_TA(2015)0286.

Teisipäev, 25. oktoober 2016

- (2) Arvestades, et sellise mehhanismi peamine eesmärk peaks olema ennetada demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhivabaduste rikkumist ja järgimata jätmist, kuid samas peaks see võimaldama Euroopa Liidu lepingu artikli 7 ennetava ja parandava osa, samuti muude aluslepingus kehtestatud vahendite praktilist elluviimist.
- (3) Arvestades, et uute või kattuvate struktuuride tarbetut loomist tuleks vältida ning sellele tuleks eelistada olemasolevate vahendite ühendamist ja täiendamist.
- (4) Arvestades, et demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhivabaduste määratluste ning vastavate normide ja võrdlusaluste väljatöötamine ei ole ühekordne otsus, vaid pigem laiaulatuslikul avalikul arutelul ning konsulteerimisel, korrapärasel läbivaatamisel ja parimate tavade vahetamisel põhinev pidev ja interaktiivne protsess.
- (5) Arvestades, et tõhus saab olla üksnes selline mehhanism, millel on liidu kodanike laiaulatuslik toetus ja mis võimaldab neil protsessis osaleda.
- (6) Arvestades, et ühiste standardite järgimise eest vastutavad peamiselt liikmesriigid, kuid kui nad ei suuda seda tagada, on liidul kohustus sekkuda, et kaitsta oma põhiseaduslikku alust ja tagada, et Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 ja hartas sätestatud väärtused oleksid tagatud kõikidele liidu kodanikele ja elanikele kogu liidu territooriumil.
- (7) Arvestades, et kõikidel valitsustasanditel on oluline teha tihedalt koostööd oma pädevuse ja kohustuste piires, et tuvastada võimalikke süsteemseid ohte õigusriigi põhimõttele varases staadiumis ja parandada õigusriigi põhimõtte kaitset.
- (8) Arvestades, et liidu väärtuste tõsise rikkumise ohu korral on mitmesuguseid vahendeid, kuid nende jaoks on vaja välja töötada selged ja objektiivsed võrdlusalused, et need oleksid piisavalt tugevad ja hoiatavad, et hoida ära õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste rikkumist; arvestades, et liidul puudub õiguslikult siduv mehhanism, mille abil korrapäraselt kontrollida, kuidas liikmesriigid ja liidu institutsioonid liidu väärtusi ja põhiõigusi järgivad.
- (9) Arvestades, et ELi toimimise lepingu artikli 295 kohaselt kehtestatakse käesoleva institutsioonidevahelise kokkuleppega üksnes Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni koostööd hõlbustav kord ning vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 13 lõikele 2 tegutsevad institutsioonid neile aluslepingutega antud volituste piires ning vastavalt nendes sätestatud korrale, tingimustele ja eesmärkidele; arvestades, et institutsioonidevaheline kokkulepe ei mõjuta Euroopa Kohtu õigust tõlgendada autentselt liidu õigust,

ON KOKKU LEPPINUD JÄRGMISES:**Artikkel 1**

Liidu põhiväärtused ja aluspõhimõtted, täpsemalt demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõigused, tagatakse kogu liidus neid käsitleva liidu paktiga, mis sisaldab nimetatud väärtuste ja põhimõtete määratlust, täpsemat kirjeldust, järelevalvet ja jõustamist ning mida kohaldatakse nii liikmesriikide kui ka liidu institutsioonide suhtes.

Artikkel 2

Demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõigusi käsitleva ELi pakti osad on:

- iga-aastane aruanne demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste kohta koos riigipõhiste soovitusetega (edaspidi „aruanne“), mis koondab Euroopa välisteestuse, Euroopa Nõukogu ja valdkonna muude asjaomaste asutuste aruandeid,
- aruande alusel peetav iga-aastane parlamentidevaheline arutelu,
- võimalike ohtude leevendamise ja rikkumiste heastamise kord vastavalt aluslepingutele, sealhulgas Euroopa Liidu lepingu artikli 7 kohase ennetava ja parandava osa eluviimiseks,

Teisipäev, 25. oktoober 2016

— demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste poliitikatsüklil liidu institutsioonides.

Artikkel 3

Demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõigusi käsitlevat ELi pakki laiendatakse, et õigusriigi põhimõtet käsitlev komisjoni raamistik ja nõukogu õigusriiki käsitlev dialoog moodustaksid liidu ühtse vahendi.

Artikkel 4

Komisjon koostab artiklis 8 osutatud sõltumatute ekspertide rühmaga (edaspidi „ekspertide rühm“) konsulteerides Euroopa aruande demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste olukorra kohta liikmesriikides. Komisjon edastab aruande Euroopa Parlamendile, nõukogule ja liikmesriikide parlamentidele. Aruanne avalikustatakse.

Aruanne sisaldab üldist osa ja riigipõhiseid soovitusi.

Kui komisjon ei võta aruannet koos riigipõhiste soovitustega õigel ajal vastu, võib Euroopa Parlamendi pädev komisjon kutsuda ametlikult Euroopa Komisjoni viivituse kohta selgitusi andma ja nõuda soovituste viivitamatut vastuvõtmist, et hoida ära edasist viivitamist.

Artikkel 5

Aruanne hõlmab olemasolevaid vahendeid, eelkõige õigusemõistmise tulemustabelit, meedia mitmekesisuse vaatlusvahendit, korrupsioonivastast aruannet ja ELi toimimise lepingu artikli 70 kohaseid vastastikuse hindamise menetlusi, ja täiendab neid ning asendab Bulgaaria ja Rumeenia koostöö- ja jälgimiskorda.

Artikkel 6

Aruanne koostatakse mitmesuguste allikate ja olemasolevate liikmesriikide tegevuste hindamis-, aruandlus- ja seirevahendite põhjal, mille hulgas on:

- liikmesriikide pädevate asutuste esitatud andmed demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhivabaduste austamise kohta,
- FRA, eelkõige selle vahend EFRIS,
- muud liidu spetsialiseeritud asutused, eelkõige Euroopa Andmekaitseinspektor, Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut (EIGE), Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond (Eurofound) ja Eurostat,
- eksperdid, akadeemikud, kodanikuühiskonna organisatsioonid, nt kohtunike, juristide ja ajakirjanike kutse- ja valdkondlikud ühendused,
- rahvusvaheliste organisatsioonide ja valitsusväliste organisatsioonide loodud olemasolevad indeksid ja võrdlusalused,
- Euroopa Nõukogu, sh Veneetsia komisjon, riikide korrupsioonivastane ühendus (GRECO), Euroopa Nõukogu kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kongress ja Euroopa kohtute efektiivsust hindav komisjon (CEPEJ),
- rahvusvahelised organisatsioonid, nagu Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (ÜRO), Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon (OSCE) ja Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD),
- Euroopa Kohtu, Euroopa Inimõiguste Kohtu ja teiste rahvusvaheliste kohtute, tribunalide ja lepingu alusel loodud organite kohtupraktika,
- kõik Euroopa Parlamendi resolutsioonid või muud asjaomased dokumendid, sh iga-aastane aruanne inimõiguste olukorra kohta liidus,
- liidu institutsioonide dokumendid.

Teisipäev, 25. oktoober 2016

Kõik käesolevas artiklis osutatud dokumendid ning ekspertide rühma koostatud aruande eelnõu koos riigipõhiste soovitustega avaldatakse Euroopa Komisjoni veebisaidil.

Artikkel 7

Aruanne esitatakse ühtses vormis, sellele lisatakse riigipõhised soovitused ja selles keskendutakse eelkõige järgmistele aspektidele:

- võimude lahusus,
- riigi erapooletus,
- poliitiliste otsuste tagasipööratavus pärast valimisi,
- institutsioonaalne kontroll ja tasakaalustamine, millega tagatakse, et riigi erapooletus ei satu kahtluse alla,
- riigi ja institutsioonide püsivus, mis põhineb põhiseaduse kindlusel,
- meediavabadus ja meedia mitmekesisus,
- sõnavabadus ja kogunemisvabadus,
- avaliku ruumi ja kodanikuühiskonna dialoogi tõhusate mehhanismide edendamine,
- õigus aktiivsele ja passiivsele demokraatlikule osalemisele valimistel ja osalusdemokraatia,
- ausus ja korruptsiooni puudumine,
- läbipaistvus ja aruandekohustus,
- õiguspärasus,
- õiguskindlus,
- võimuliialduse või võimu kuritarvitamise vältimine,
- võrdsus seaduse ees ja mittediskrimineerimine,
- õiguskaitse kättesaadavus: õiguskaitse sõltumatus ja erapooletus, õiglane kohtulik arutamine, põhiseaduslik kohus (selle olemasolu korral), sõltumatu õiguselukutse,
- konkreetsed probleemid õigusriigi põhimõtte järgimisega: korruptsioon, huvide konflikt, isikuandmete kogumine ja jälgimine,
- harta I–VI jaotis,
- Euroopa inimõiguste konventsioon ja selle protokollid.

Artikkel 8

Liikmesriikide demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste olukorda hindab ja riigipõhiste soovituste eelnõud töötab välja representatiivne sõltumatute ekspertide rühm (edaspidi „ekspertide rühm“) kättesaadavate andmete ning teabe kvantitatiivse ja kvalitatiivse analüüsi põhjal.

Teisipäev, 25. oktoober 2016

8.1. Ekspertide rühma kuuluvad järgmised liikmed:

- iga liikmesriigi parlamendi määratud üks sõltumatu ekspert, kes on kvalifitseeritud põhiseaduskohtu või ülemaalkohtu kohtunik, kes ei ole aktiivses teenistuses;
- kümme eksperti, kelle nimetab Euroopa Parlament kahekolmandikulise häälteenamusega ekspertide nimekirja alusel, millesse on eksperte nimetanud
 - i) akadeemiate liit All European Academies (ALLEA);
 - ii) inimõiguste edendamise ja kaitse eest vastutavate riigiasutuste Euroopa võrgustik (ENNHRI);
 - iii) Euroopa Nõukogu (sh Veneetsia komisjon, GRECO ja Euroopa Nõukogu inimõiguste volinik);
 - iv) Euroopa Nõukogu kohtute efektiivsust hindav komisjon (CEPEJ) ning Euroopa Advokatuuride ja Õigusliitude Nõukogu (CCBE);
 - v) ÜRO, OSCE ning OECD.

8.2. Ekspertide rühma esimees valitakse liikmete hulgast.

8.3. Selleks et lihtsustada demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste Euroopa aruande eelnõu ja riigipõhiste soovitude eelnõu koostamist, osutab komisjon ekspertide rühmale tõhusat tegutsemist võimaldavaid sekretariaadi-teenuseid, mis hõlmavad eelkõige läbivaadatavate ja hinnatavate andmete ja infoallikate kogumist ning haldustuge eelnõude koostamise ajal.

Artikkel 9

Ekspertide rühm hindab kõiki liikmesriike artiklis 7 loetletud aspektide põhjal ja teeb kindlaks võimalikud ohud ja rikkumised. Ekspertide rühma sõltumatuse kaitsmiseks ja aruande objektiivsuse tagamiseks viib rühma iga liige oma analüüsi läbi anonüümselt ja sõltumatult. Ekspertide rühma liikmed võivad kasutatavate meetodite ja kokkulepitud standardite üle omavahel nõu pidada.

Ekspertide rühm vaatab hindamismeetodid igal aastal läbi ning vajaduse korral neid täiustatakse, selgitatakse, täiendatakse või muudetakse Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni ühisel otsusel pärast konsulteerimist liikmesriikide parlamentide, ekspertide ja kodanikuühiskonnaga.

Artikkel 10

Aruande vastuvõtmisega komisjoni poolt algab parlamentidevaheline arutelu ja arutelu nõukogus, mille eesmärk on tegelda edasi aruande tulemustega ja riigipõhiste soovitustega järgmiste etappidena:

- Euroopa Parlament korraldab aruande põhjal parlamentidevahelise arutelu ja võtab vastu resolutsiooni; nimetatud arutelu tuleks korraldada nii, et sellel seatakse võrdlusnäitajad ja eesmärgid, mis tuleb saavutada, ning pakkuda välja vahendid demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste osas saavutatud liidu ühise konsensuse raames aastast aastasse toimuvate muutuste hindamiseks; asjaomaseid menetlusi tuleks kiirendada, et luua vahendid, mis lisaks igaaastaste muutuste vahetule ja tulemuslikule jälgimisele tagaksid ka kõigi asjaomaste osapoolte võetud kohustuste täitmise.
- Iga-aastane parlamentidevaheline arutelu on osa Euroopa Parlamendi, nõukogu, komisjoni ja liikmesriikide parlamentide vahelisest mitmeaastasest struktureeritud dialogist ja sellesse kaasatakse ka kodanikuühiskond, FRA ja Euroopa Nõukogu.

Teisipäev, 25. oktoober 2016

- Nõukogu korraldab oma õigusriiki käsitlevast dialoogist lähtudes aruande põhjal iga-aastase arutelu, võtab vastu nõukogu järeldused ja palub liikmesriikide parlamentidel esitada aruande, ettepanekute või reformide kohta vastuse.
- Aruande põhjal võib komisjon otsustada algatada Euroopa Liidu lepingu artikli 2 ja ELi toimimise lepingu artikli 258 kohaselt süstemaatilise rikkumise menetluse, ühendades mitu rikkumisjuhtumit.
- Aruande põhjal võib komisjon pärast konsulteerimist Euroopa Parlamendi ja nõukoguga otsustada esitada ettepanek, et hinnata vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 70 vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva alaga seonduva liidu poliitika rakendamist liikmesriikide poolt.

10.1 Kui liikmesriik vastab aruande põhjal kõigile artiklis 7 loetletud aspektidele, ei ole vaja võtta edasisi meetmeid.

10.2 Kui liikmesriik ei vasta aruande põhjal ühele või mitmele artiklis 7 loetletud aspektile, alustab komisjon kõnealuse liikmesriigiga dialoogi, võttes arvesse riigipõhiseid soovitusi.

10.2.1 Kui riigipõhised soovitusel liikmesriigi kohta hõlmavad ekspertide rühma hinnangut, et esineb Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 osutatud väärtuste tõsise rikkumise selge oht ja on piisavat alust Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 1 kasutuselevõtmiseks, arutavad Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon igaüks viivitamata seda küsimust ja teevad põhjendatud otsuse, mis avalikustatakse.

10.3 Kui aruande põhjal riigipõhised soovitusel liikmesriigi kohta hõlmavad ekspertide rühma hinnangut, et esineb Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 osutatud väärtuste tõsine ja jätkuv rikkumine, mis tähendab, et rikkumine on süvenenud või püsib muutumatuna vähemalt kahe aasta jooksul, ja on piisavat alust Euroopa Liidu lepingu artikli 7 lõike 2 kasutuselevõtmiseks, arutavad Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon igaüks viivitamata seda küsimust ja iga institutsioon teeb põhjendatud otsuse, mis avalikustatakse.

Artikkel 11

Vastavalt paremat õigusloomet käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe punktile 25 moodustavad põhiõigused osa komisjoni seadusandlike ettepanekute mõjuhinnangust.

Artiklis 8 osutatud ekspertide rühm hindab Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni vastavust demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste seisukohast.

Artikkel 12

Institutsioonidevahelise koostöö parandamiseks mõju hindamisel ning põhiõiguste ja õigusriigi põhimõtte järgimise kultuuri kujundamise eesmärgil moodustatakse institutsioonidevaheline mõju hindamise töörühm (edaspidi „töörühm“). Töörühm konsulteerib aegsasti liikmesriikide ekspertidega, et paremini arvesse võtta õigusaktide rakendamisega seotud probleeme liikmesriikides ning aidata ületada liidu institutsioonide lahknevaid tõlgendusi ja arusaamu põhiõiguste ja õigusriigi põhimõtte mõjust liidu õigusaktidele. Demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste järgimise ja edendamise tagamise eesmärgil on töörühma tegevuse aluseks nõukogu suunised põhiõiguste austamise kontrollimiseks nõukogu ettevalmistavates organites võetavate metodoloogiliste sammude kohta, komisjoni Euroopa Liidu põhiõiguste harta tõhusa rakendamise strateegia, komisjoni tegevusjuhised põhiõiguste arvestamiseks komisjoni mõjuhinnangutes, parema õigusloome vahendite hulka kuuluv vahend nr 24 ja Euroopa Parlamendi kodukorra artikkel 38.

Teisipäev, 25. oktoober 2016

Artikkel 13

Koos aruandega seotud iga-aastase demokraatia, õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste poliitikatsükliga esitatakse järgmised Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni aastaaruanded õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste rakendamise ja järgimise kohta liidu institutsioonides:

- aastaaruanne harta kohaldamise kohta;
- aastaaruanne liidu õiguse kohaldamise kohta;
- aastaaruanne Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1049/2001 kohaldamise kohta ⁽¹⁾.

Artikkel 14

Käesolev kokkulepe jõustub...

Sõlmitud ...

Euroopa Parlamendi nimel
president

Euroopa Liidu Nõukogu nimel
eesistuja

Euroopa Komisjoni nimel
president

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT L 145, 31.5.2001, lk 43).